

Ekonomika ekologických farem 2011-16

Dynamický rozvoj ekologického zemědělství v ČR a podpora ekologického zemědělství v rámci SZP vyvolávají potřebu sledovat a vyhodnocovat ekonomiku podniků a farem ekologického zemědělství (EZ). V roce 2012 došlo v rámci Zemědělské účetní datové sítě FADN, která je v EU základním datovým zdrojem pro mikroekonomické analýzy zemědělských podniků, k rozšíření výběrového souboru FADN o reprezentativní soubor podniků aplikujících ekologické zemědělství, s cílem umožnit každoroční ekonomické hodnocení tohoto rychle se rozvíjejícího odvětví.

Struktura ekologických zemědělců ČR

K 1. 1. 2017 hospodařilo ekologicky 4 243 ekofarem (cca 9 % zemědělských podniků v ČR) na celkové výměře 506 070 ha, což představuje 12,03% podíl na celkové výměře zemědělské půdy ČR. Pro účely ekonomických analýz v duchu metodiky FADN, bylo celkem 3 836 ekofarem hospodařících bez souběžné konvenční RV a ŽV zařazeno podle klasifikačního systému EU do skupin výrobního zaměření a ekonomické velikosti (EV).

Výrobní zaměření	Malé (I.-V.)		Střední (VI.-IX.)		Velké (X.-XIV.)		celkem	
	Počet	průměrná výměra ha	počet	průměrná výměra ha	počet	průměrná výměra ha	počet	průměrná výměra ha
Polní výroba	323	18,4	109	131,9	6	820,6	438	57,6
Zahradnictví, vinohradnictví, a ostatní trvalé kultury	181	4,1	127	39,1	1	234,3	309	19,2
Produkce mléka	9	16,4	30	133,8	15	1 110,9	54	385,7
Skot, ovce, kozy a ostatní ZOP	1 503	26,7	1 283	243,5	31	1 797,4	2 817	144,9
Smíšená výroba	106	18,3	102	174,2	6	890,2	214	117,1
Celkem	2 122	23,1	1 651	214,1	59	1 404,8	3 832	126,7

Nejpočetněji zastoupenou velikostní skupinou ekologického zemědělství jsou malé podniky (třída EV I.-V.), které tvoří 55 % celého souboru. Hospodaří však pouze na 10 % z celkové výměry EZ s průměrnou velikostí farmy 23 ha z.p. Nejvýznamnějším odvětvím ekologického zemědělství je výrobní zaměření chovu skotu, KBTM, ovcí, koz a ostatních zvířat zkrmujičích objemnou píci ZOP (chov skotu a ostatních zvířat ZOP), které tvoří téměř 74 % souboru ekologických zemědělců. S výměrou 408 tis. ha se podílí 84 % na celkové výměře půdy souboru podniků aplikujících výhradně ekologické zemědělství.

Ekonomické výsledky EZ

Hodnocení ekonomických výsledků ekologického zemědělství je dosud nedostatečně metodicky vyřešenou otázkou. Principy ekologického hospodaření často vedou k omezení intenzity produkce, což snižuje možnost dosažení ekonomické rentability. Na druhé straně veřejné statky, které ekologické zemědělství vytváří, je obtížné kvantifikovat a tudíž při

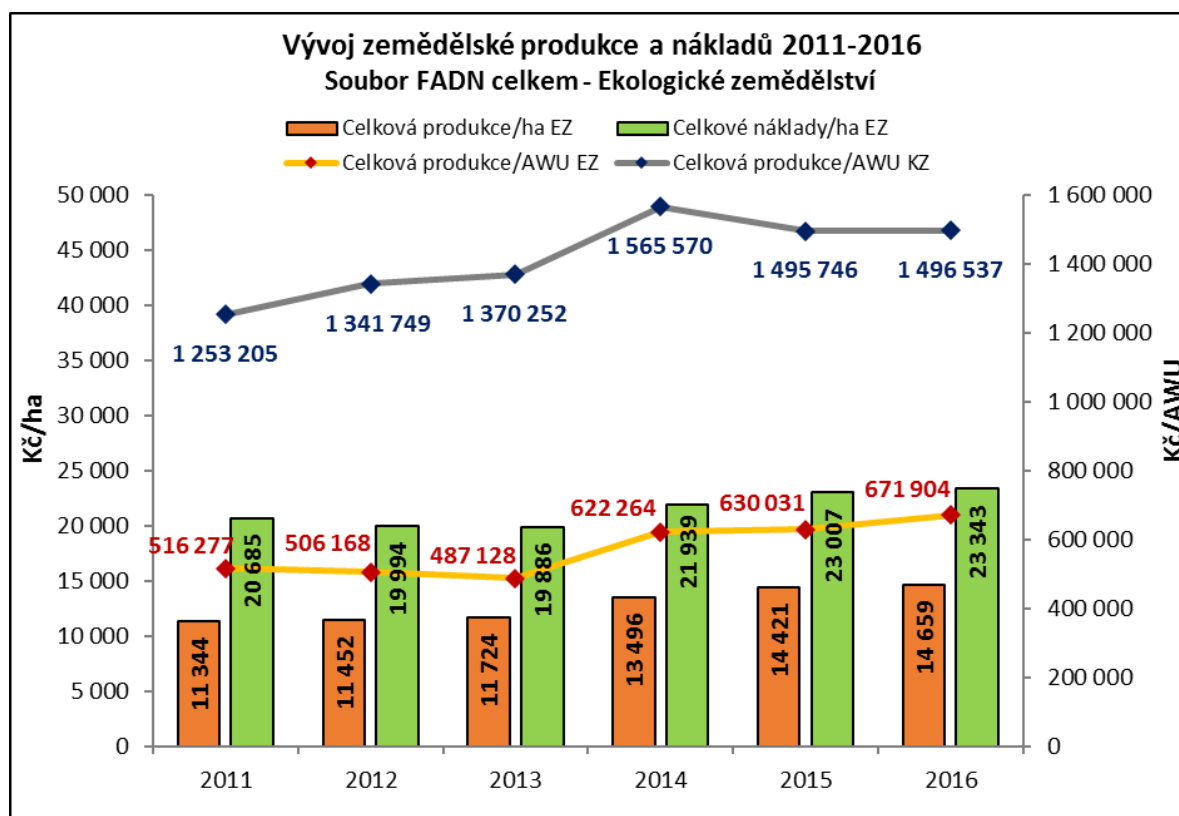
hodnocení ekonomické efektivity nejsou zohledněny. Nižší produktivita eko výroby vyplývající z technologických omezení by měla být kompenzována vyšší úrovní realizačních cen. V ČR však trh s bioprodukty není dosud dostatečně rozvinut a jen omezená část produkce EZ je realizována v cenách bioprodukce.

Vývoj hodnoty produkce EZ

Intenzita výroby, výnosy, užítkovost a úroveň realizačních cen jsou klíčové faktory určující hodnotu zemědělské produkce. Výnosy plodin EZ se pohybují v rozmezí 53-81 % výnosů KZ, mléčná užítkovost v režimu EZ odpovídá 71,6 % produkce dosahované v KZ, denní přírůstky kategorií chovu skotu jsou v ekologických chovech na úrovni cca 92 % KZ.

Ceny obilovin, brambor a dalších rostlinných produktů ekologického zemědělství převyšují ceny konvenčních produktů dlouhodobě v průměru o 30 %, což svědčí o poměrně úspěšné realizaci produkce v biokvalitě, naproti tomu většina prodejů v chovu zvířat je realizováno za ceny konvenční výroby, litr mléka prodávají EZ v průměru o více než 2,15 Kč draž v porovnání s podniky konvenčními a cca 87 % produkce kravského mléka je prodáváno v kvalitě bio.

Ekologické podniky (EZ) dosahují v průměru za celý sledovaný soubor podniků nízké hodnoty produkce na 1 ha z.p. ve srovnání s podniky konvenčního zemědělství (KZ) jak je zřejmé z následujícího grafu.

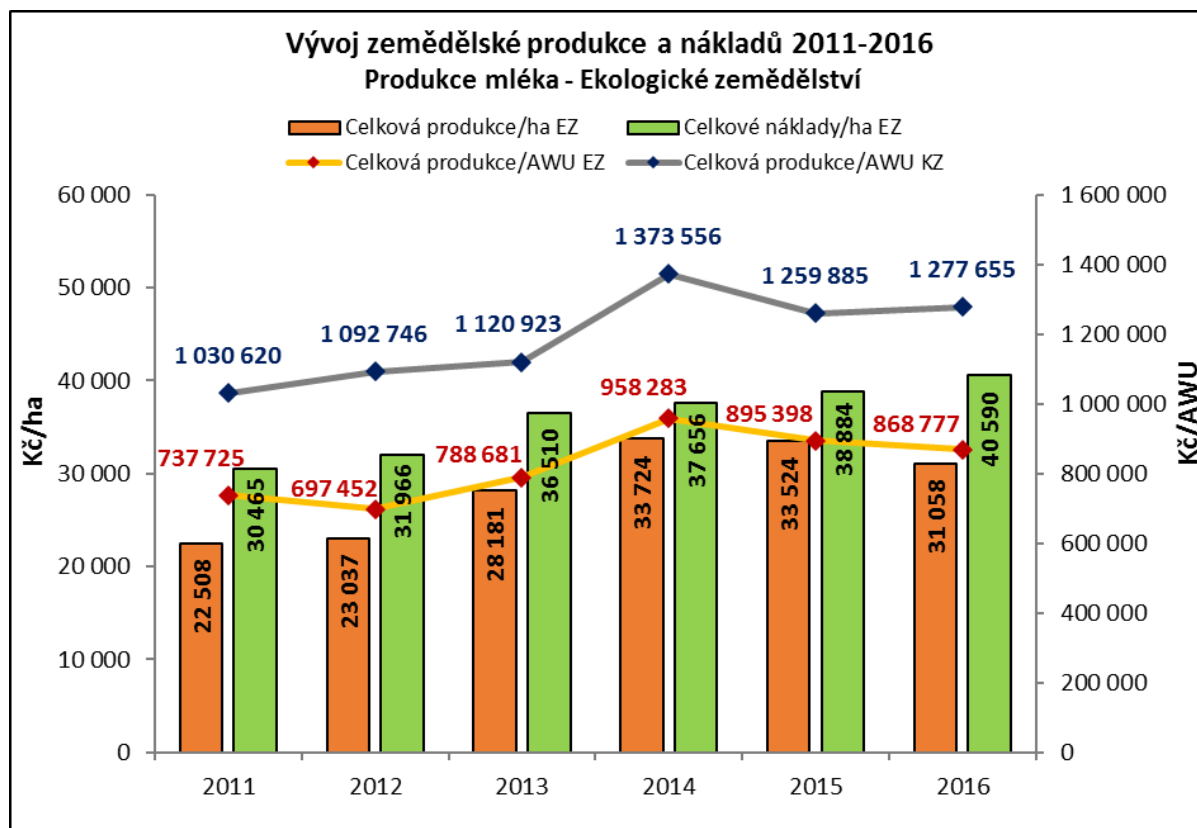

Rozhodujícím faktorem nízké úrovně intenzity výroby je dominující výrobní zaměření na extenzivní pastevní chov skotu a ostatních zvířat ZOP, což je i v rámci konvenčního zemědělství nejméně intenzivní a efektivní forma hospodaření. Významnou roli hraje i umístění většiny ekologických podniků v LFA, a velikost podniků EZ s vysokým podílem

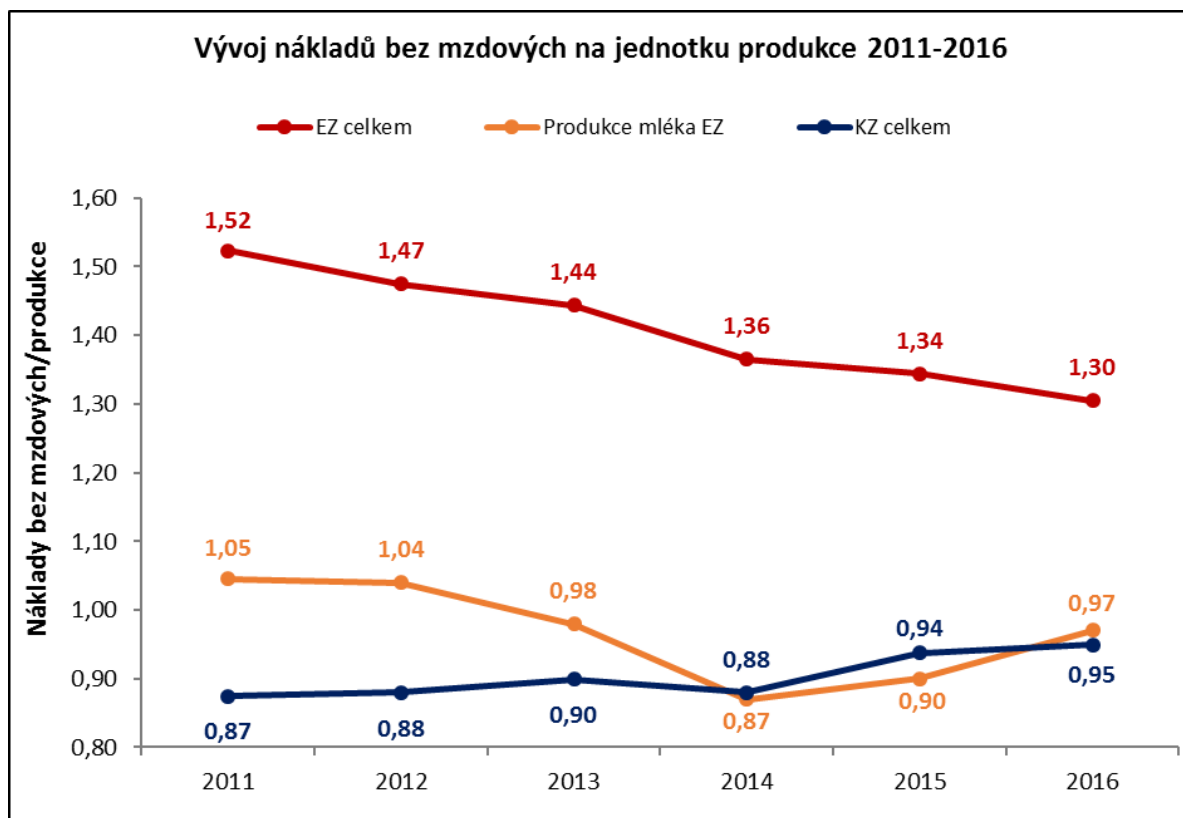
malých podniků, které limitují ekonomické přínosy z rozměru. Za pozitivní však lze označit signifikantní trend růstu intenzity produkce ve sledované časové řadě a růst produktivity práce (Produkce/AWU) ekologických zemědělců.

Intenzivněji orientované podniky EZ, např. specializované na chov dojníc a výrobu mléka, dosahují vyšší úrovně intenzity výroby a příznivější poměr produktivity výroby ve srovnání s obdobnými podniky konvenčního zemědělství.

Nákladovost produkce EZ

Důležitým měřítkem nákladovosti a efektivnosti využití vstupů je ukazatel nákladů na jednotku produkce. Z důvodů srovnatelnosti byl koeficient vyjadřující poměr nákladů na jednotku produkce kalkulován bez započtených mzdových nákladů.

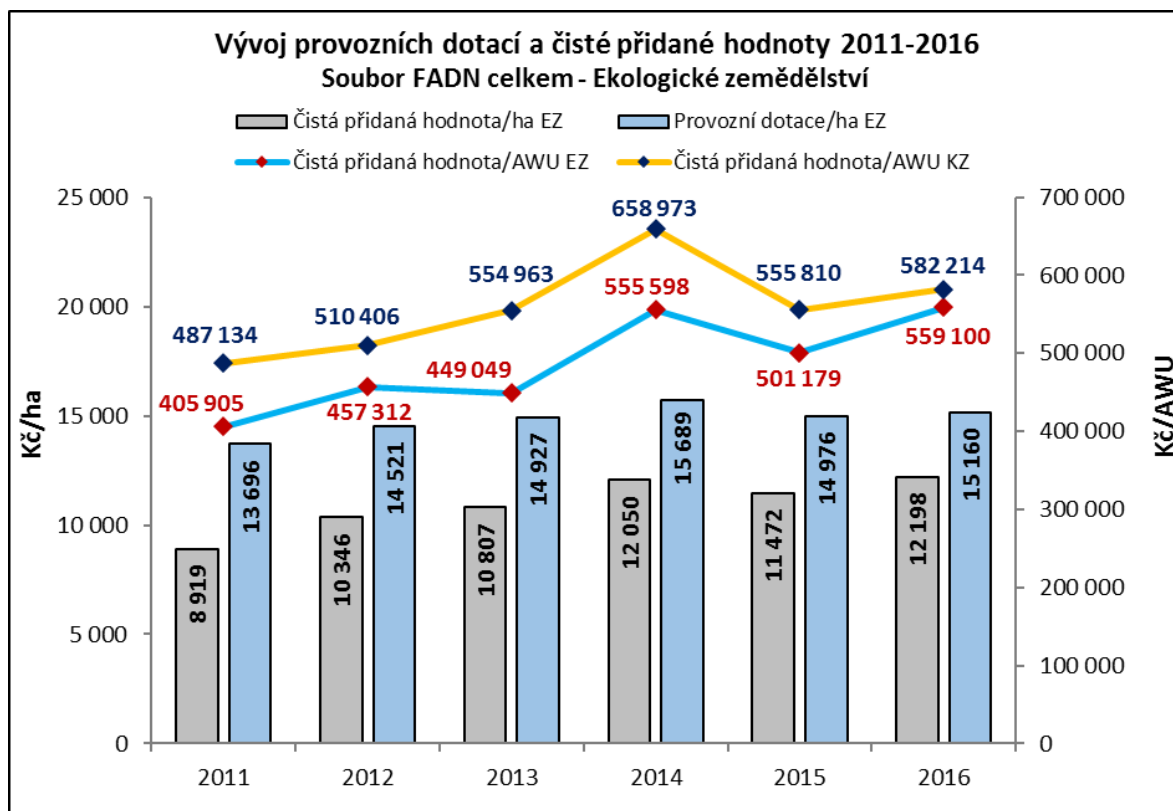

Ekologické podniky ve sledovaném šestiletém období vykazují v průměru výrazně vyšší nákladovost na jednotku produkce než konvenční podniky, dlouhodobý celkový trend poklesu nákladovosti produkce v EZ je však pozitivní.

Ze sledovaných výrobních zaměření EZ dosahují nejlepších výsledků podniky zaměřené na produkci mléka, které v posledních čtyřech letech dosahují hodnoty ukazatele nižší než 1 srovnatelné s intenzivními podniky KZ.

Čistá přidaná hodnota EZ

Čistá přidaná hodnota (ČPH) představuje základní ukazatel hospodářského výsledku podle metodiky FADN, který se kalkuluje z hodnoty celkové zemědělské produkce přičtením provozních podpor a odečtením výrobní spotřeby a odpisů. Čistá přidaná hodnota vyjadřuje úroveň zdrojů na pokrytí nákladů práce, pachtovného, úroků a případného zisku jako zdroje rozvoje podniku. Tento indikátor je považován na úrovni EU za hlavní indikátor efektivnosti výroby, důchodové situace a životaschopnosti podniků.

Výsledky šetření FADN potvrzují, že poskytované podpory jsou rozhodujícím faktorem, který činí podnikání v odvětví EZ životaschopným, což ovšem do značné míry platí i pro podniky KZ. Čistá přidaná hodnota vyjádřená na pracovníka (AWU) za podniky EZ dosahuje 96 % úrovně ČPH u KZ což vyrovnává důchodovou situaci ekologických i konvenčních zemědělců.

Diferenciace ekonomických výsledků EZ podle úspěšnosti

Soubor ekologických podniků ČR není z hlediska ekonomické efektivity homogenní skupinou zemědělců, ale naopak strukturou podniků různého zaměření, velikosti i značně rozdílné efektivity výroby. Pokud roztrídíme soubor všech podniků EZ v šetření FADN do tří stejných skupin (tercilů) podle hodnoty ukazatele ČPH/AWU, získáme charakteristiky nejhorších, průměrných a nejlepších podniků. U skupiny nejúspěšnějších podniků je zřejmé, že velikost podniku je zásadním faktorem úspěšnosti EZ, společně s efektivnějším využitím pracovní síly a materiálových vstupů do výroby.

Příznivé výsledky ekologických podniků specializovaných na produkci mléka svědčí o potřebě zaměřit EZ na intenzivnější ŽV, v RV se jeví jako vhodné orientovat bioprodukcí na pěstování obilovin, ovoce, zeleniny a vína. Tuto cestu potvrzují i výsledky zemí EU s rozvinutým intenzivnějším ekologickým zemědělstvím, které je ovšem doprovázeno i vyspělým trhem s vyšší poptávkou po bioproduktech.